

ורבנן סבירא להו במתניתין דלא אתו רביס ומבטלי מחיצות, ומאידך סבירא להו הכא, דמבטלי? ווא"כ שאר רבי יהודה אדרבי יהודה

ומשנינן: וקשיא דרבנן אדרבנן

דרבי יהודה אדרבי יהודה — לא קשיא:

התם, גבי רשות הרבים דאיכא שתי מחיצות מעלייתא, הלא הן מחיצות הבתים, ומשום הכי הוי רשות היחיד.

דקסבר רבי יהודה שתי מחיצות בלבד בעינן מדאורייתא לעשות רשות היחיד, ובשתי מחיצות אלו לא בקעי רביס [וכיון ששאר המחיצות אינן אלא מדרבנן, הקילו — ריטב"א].

אי נמי, אפילו תימצי לומר דקסבר רבי יהודה שלש מחיצות בעינן מדאורייתא לעשות רשות היחיד, מכל מקום לא אתו רביס ומבטלי מחיצה שלישית, כיון דאיכא שתי מחיצות שלמות [תוספות].

אבל הכא, גבי פסי ביראות, ליכא שתי מחיצות מעלייתא.

ונחלקו הראשונים בזה:

רבינו יהונתן פירש: כיון דפסי ביראות הפרוץ מרובה בהן על העומד ואינם מחיצות מעולות, מועילה בקיעת רביס לבטל המחיצות.

והריטב"א פירש: כיון דבקעי רביס בין הפסין אף בשתי המחיצות, שהרי הרביס בוקעין בין הפסין שתי וערב, משום הכי בטלי כל המחיצות.

ואם אכן הניח שתי צדדים של שתי או של ערב משני צידי הכור ללא בקיעת רביס, שפיר דמי.

דרבנן אדרבנן [נמוי] לא קשיא:

הכא גבי פסי ביראות, איכא שם [בצירי] ארבע מחיצות, שיש שתי אמות דופן לכל רוח, ומשום הכי אין מתבטלין המחיצות משום בקיעת רביס.

אבל התם ברשות הרבים ההולכת בין הבתים, ליכא שם ארבע מחיצות, שהרי יש שתי מחיצות בלבד, ובדופן שלישית ורביעית איכא רק לחי או קורה, ואפילו למאן דסבירא ליה דלחי וקורה משום מחיצה, לא חשיבי להו שם מחיצות חשובות לענין זה [ריטב"א, וראה רשב"א ור"ן].

אמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן: ארץ ישראל אין הייבין עליה משום רשות הרבים [כדמפרש הגמרא ואזיל]!

יתיב רב דימי, וקאמר ליה להא שמעתא דרבי יוחנן.

אמר ליה אביי לרב דימי: מאי טעמא ליכא רשות הרבים בארץ ישראל?

אילימא משום דמקיף לה פולמא דצור [צור כב-ב

= שם מקום] מהך גיסא, שמקיף את ארץ ישראל משני צדדים כצורת גאס, ד', סלע הר שיש בגובהו עשרה טפחים סביב לעלות בו לארץ ישראל [והיינו, שמשני צדדים, הצפוני והמזרחי, מוקפת ארץ ישראל בהרים שיש בגובהם עשרה טפחים זקופים, היוצרים מחיצה סביבה], ומחתנא [מורד] דגרר [שם מקום] מהך גיסא הדרומי, מקיף אותה מורד — חריץ שיש בעומקו עשרה טפחים

וברוחבו ארבעה טפחים, וכיון שהיא מוקפת מחיצות אינה רשות הרבים.⁽⁶⁰⁾

הא אי אפשר לומר כן.

דאם כן **בבל נמי** לא ליחייב עלה משום רשות הרבים.

דהא מקיף לה הנהר פרת מהך גיסא [כלומר: משני צדדים כמין ך'] והנהר דיגלת מקיפה מהך גיסא!

וביותר יש להקשות, לדבריך: רשויות רבים **דכולא עלמא נמי** — הא מקיף להו האוקיינוס, ולא ליחייב עליהו משום רשות הרבים!

אלא על כרחך, מחיצות שאין העומד בתוכן רואה עצמו מוקף מחיצות, לאו מחיצות נינהו, ואם כן ליחייב נמי ארשויות הרבים שבארץ ישראל?! [נתבאר על פי הריטב"א, וראה תוספות וגאון יעקב].

והוסיף אביי וקאמר: **דילמא** אין כוונתך, דבכל ארץ ישראל אין רשות הרבים, אלא על מעלות ומורדות [עליות וירידות] שבארץ ישראל — שהם זקופין ולא ניחא תשמשתיהו — הוא דקאמרת משמיה דרבי יוחנן שאין חייבין עליהן משום רשות הרבים [ויתבאר יותר הטעם בהמשך הגמרא].

אמר ליה רב דימי לאביי: **קרקפנא** [בעל הגולגולת] כלומר: אדם חשוב! **חזיתיה לרישך בי עמודי** [ראיתי את ראשך בין

עמודי בית המדרש של רבי יוחנן] **בי אמר** [כשאמר] **רבי יוחנן להא שמעתא!**

ונחלקו הראשונים בפירוש וכוונת הדברים:

בתוספות פירשו: ד"רישך" היינו רבה, רבו של אביי וראשו, ואמר לו רב דימי: שכיון שהיה רבו של אביי בבית המדרש, תמה הוא על אביי שלא שמע מימרא זו דרבי יוחנן מפי רבו [על פי מהרש"ל בשם רשב"ם].

והריטב"א פירש [וכתב, דהפירוש הקודם אינו מדברי ר"י בעל התוספות]: שאמר לו דרך צחות, שכיון אביי מדעתו לאמת, עד שכמדומה לו לרב דימי שהיה אביי בבית מדרשו של רבי יוחנן כשאמר שמעתא זו.

ומסייענין להך פירושא:

איתמר נמי, בי אתא רבין אמר רבי יוחנן, ואמרי לה, אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: מעלות ומורדות שבארץ ישראל, אין חייבין עליהן משום רשות הרבים, לפי שאינן כדגלי מדבר, כלומר: דמלאכות שבת והוצאה ילפינן ממלאכות המשכן שהיו במדבר — לישראל החונה שם לדגליו — וזה אינו כדגלי מדבר.

ונחלקו הראשונים בפירושא דמילתא:

רש"י כתב: שבמדבר היתה ארץ חלקה, שכן הענן החליק לבני ישראל כל המעלות והמורדות, וכיון שמעלות ומורדות אינו בדומה לו, אין חייבין עליו משום רשות הרבים.⁽⁶¹⁾

60. ומיהו, רשות היחיד נמי לא הוי, כיון דלא הוקפו המחיצות לדירה, והוי כרמלית.

61. ובריטב"א תמה: דאם כן מה לי ארץ ישראל מה לי חו"ל, בכלהו היה צריך ליפטר. וראה מה

בעא מיניה רחבה מרבה [משכנות יעקב]:

תל גבוה עשרה טפחים או יותר, שדינו כמוקף מחיצות על ידי דפנות התל, והיה לתל שיפוע לעלות רבים עליו שהיה משופע ביותר, עד שהוא **מתלקט** [מתאסף] לגובה עשרה טפחים, מתוך ארבע אמות [עד שמגיע אורך השיפוע למשך ארבע אמות, מתרומם התל לגובה עשרה טפחים או יותר, והוא שיעור זקיפה של תל שאינו נוח להילוך רבים] ומכל מקום **רבים בוקעין בו**,

האם אמרינן, דאתו רבים הבוקעים דרך המדרון ומבטלים המחיצות שבראשו של תל וחיבבין עליו משום רשות הרבים, שהרי בטלו המחיצות? [ומיירי שבראשו של תל יש רוחב שש עשרה אמה כשיעור רשות הרבים, ודורסין שם ששים ריבוא – ריטב"א, וראה גאון יעקב].

או אין חיבבין עליו משום רשות הרבים, דבקיעת רבים בדרך שאינה נוחה להילוך לא מבטלי מחיצות.

ומפרשנין לאיבעיא דרחבה: **אליבא דרבנן** דאמרי במתניתין שאין דרך הרבים מבטלת מחיצות הפסין [כיון דאיכא שם ארבע מחיצות, וכדמפרשנין לה לעיל] **לא תיבעי** לך גבי תל [דאית ליה נמי ארבע מחיצות, שכל גובה עשרה טפחים חשוב מחיצה –

ריטב"א] דאין בקיעת הרבים מבטלין מחיצות התל, ואין חיבבין עליו משום רשות הרבים, ומקל וחומר:

השתא, ומה התם גבי פסין דניחא תשמישתיה, אמרי רבנן: לא אתו רבים ומבטלי לה למחיצתא, הכא גבי תל דלא ניחא תשמישתיה, לא כל שכן, דלא אתו רבים ומבטלי מחיצות התל, ואינו רשות הרבים.

כי תיבעי לך, אליבא דרבי יהודה דאמר במתניתין גבי פסין: דאתו רבים ומבטלי מחיצות הפסין [כיון שבוקעין בו מכל רוחותיו – לדעת הריטב"א שהובא לעיל], בהא תיבעי לך גבי תל [שאף בו בוקעין מארבע רוחות – ריטב"א] מאי?

מי נימא: **התם הוא** גבי פסין דסבירא ליה לרבי יהודה דבטלי מחיצות משום דניחא תשמישיה של דרך הרבים, אבל הכא הוא גבי תל דלא ניחא תשמישתיה, לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא,

או דילמא לא שנא?

אמר ליה רבה לרחבה: חיבבין על התל משום רשות הרבים, דבטלי מחיצות.

והדר בעא מיניה רחבה מרבה: **ואפילו** זקוף

הסוגיא, שיהושע לא מסר לרבים דרך שאינה נוחה לתשמיש הרבים, [והכא במעלות ומורדות זקופים ואינם נוחים לשימוש מיירי, כמו שכתבו הראשונים] ולכן אין חיבבין עליהם, שאין דומין לדגלי מדבר שהיו מסורין לרבים. [וראה גאון יעקב].

שכתב בחידושי הר"ן, ובתוספות רבינו פרץ. וראה עוד בגאון יעקב מה שביאר בדעת רש"י, ובמשכנות יעקב או"ח סימן ק"ט ד"ה חשבתו דרכי, ע"ש].

והריטב"א פירש: דהכוונה למה שאמרו בסוף

התל עד שעולין לו בחבל — חייבין?

אמר ליה רבה לרחבה: אין, [כלומר: חייבין עליו משום רשות הרבים].

והדר בעא מיניה רחבה מרבה: **ואפילו עולין על גבי התל כדרך שהיו עולים במעלות בית מרוץ** [שם מקום], שהיו המעלות זקופין מאד ורוחב המעלה קצר, ואין יכולין שנים כאחד לעלות עליהם אלא בזה אחר זה?

אמר ליה רבה לרחבה: אין [כלומר: חייבין עליו].

ועיין בעיונים ובמבוא ביחס לדין תל המתלקט.

איתביה: חצר שהרבים נכנסין לה כפתח או בפירצה זו שבצד אחד, ויוצאין בזו שבצד אחר, [מכל צדדי החצר — תוספות], דין **רשות הרבים לה, לטומאה,** שאם נולד בה ספק טומאה, הרי הוא טהור כדין ספק טומאה ברשות הרבים שהוא טהור, שהרי הולכין הרבים בה. ודין **רשות היחיד לה,** לענין **שבת** כיון שמוקפת היא מחיצות, וחזינן דלא אתו רבים ומבטלי מחיצות.

והאי ברייתא מני?

אילימא רבנן דמתניתין גבי פסין, הא ליתא,

דחשתא ומה התם גבי פסין **דניחא תשמישתיה,** אמרי **רבנן:** לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, **הכא** גבי חצר דאית לה גידודי [שאיין הכותל פרוץ עד תחתיתו, ונשאר למטה שארית מן הכותל שהיה שם] ומתוך כך **לא ניחא תשמישתיה לא כל שכן,** ופשיטא היא, ולמה לי לאשמועינן?!

אלא לאו, רבי יהודה היא, דאף על גב דסבר

גבי פסין דאתו רבים ומבטלי מחיצות, הכא גבי חצר דלא ניחא תשמישתיה לא מבטלי המחיצות מכח בקיעת הרבים. ותיקשי, היכי אמרת דחייבין על התל דלא ניחא תשמישתיה, משום רשות הרבים, ובטלי מחיצות?!

ודחינן: **לא. לעולם רבנן** היא, ולשיטתייהו אזלי דלא בטלו מחיצות. ודקשיא לך פשיטא, לא תיקשי, **דרשות הרבים לטומאה** הוא **דאיצטריכא ליה** לאשמועינן, אבל הא דהוי רשות היחיד לשבת, פשיטא!

תא שמע: מבואות המפולשות בבורות בשיחין ובמערות, רשות היחיד הן לשבת, ורשות הרבים לטומאה.

ותמהינן עלה לפרושי ברייתא: מבואות המפולשות "ב"בורות — דמשמע שהמבוי הוא בתוך הבור — סלקא דעתך, בתמיהה?!

אלא הכי קאמר: מבואות המפולשות [שתי וערב — ריטב"א], שמצדן האחד רשות הרבים, ומצדן השני פתוחין הן "ל"בורות, והרוצה לעבור צריך לצמצם עצמו לילך על שפת הבור, או שהן פתוחין "לשיחין ולמערות", **רשות היחיד הן לשבת,** דלא אתו רבים ומבטלין מחיצות המבוי, ו**רשות הרבים לטומאה,** שהרי מהלכין שם רבים, הרי חזינן דלא אתו רבים ומבטלי מחיצות בדלא ניחא תשמישתיה, כי הכא שביציאתם עוברין הם על שפת הבור בצמצום.

והא ברייתא מני?

אילימא רבנן, תיקשי פשיטא?! **דחשתא** ומה התם גבי פסין **דניחא תשמישתיה אמרי**

תשמישתיה, אבל הכא דלא ניחא תשמישתיה לא מבטלי מחיצות, ותיקשי לרבה, דאמר: דאף על גב דלא ניחא תשמישתיה אתו רבים ומבטלי מחיצות — לרבי יהודה!?

ומשנינן: אמר ליה רבה לרחבה: שבילי בית גלגול שהם בארץ ישראל קאמרת — בתמיהה!?

בארץ ישראל פשיטא דהוו רשות היחיד ולא מבטלי רבים מחיצות, שיהושע אהב ישראל היה, עמד ותיקן להם לישראל דרכים וסרטיא [דרך הילוך בני אדם — רש"י לעיל ז:], כל היכא דניחא תשמישתא מסרה לרבים.

כל היכא דלא ניחא תשמישתא מסרה ליחיד, ואם רצו בעלי השדות הסמוכים לדרך דלא ניחא תשמישתיה ליטלה לעצמם, הרשות בידם, וכיון שכן לא חשוב אלא כבקעה שהיא כרמלית — ריטב"א.

מתניתין:

כיון שלא הותרו פסי ביראות אלא למימיהם של עולי רגלים, חששו חז"ל שמא יפסקו המים אחר שיעשה להן פסין, ויבואו לסמוך עליהן ולטלטל אף בלי מים, לפיכך:

אחד בור [מים מכונסין ממי גשמים] של הרבים ובאר הרבים, ובאר היחיד עושיין להן פסין, דבבאר ליכא למיחש שיפסקו המים שאין דרכם לפסוק. וכן בור הרבים נמי מותר, כיון דאי פסקי מים בבור זיכירו זה לזה שלא לטלטל.

אבל לבור היחיד דאיכא למיחש שיפסקו המים אין עושיין לו פסין, אלא עושיין לו

רבנן: לא אתו רבים ומבטלי לה למחיצות, הכא במבואות המפולשין לבורות דלא ניחא תשמישתיה, לא כל שכנ?

אלא לאו, רבי יהודה היא, ומשום דלא ניחא תשמישתיה מודה רבי יהודה דלא בטלי מחיצות. ותיקשי, היכי אמר רבה דחייבין על התל משום רשות הרבים!?

ודחינן: לא, לעולם רבנן היא, ורשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה לאשמועינן, ולא תיקשי לך, פשיטא היא.

תא שמע: שבילי בית גלגול [דרך עולה זקופה וגבוהה — שאינה נוחה להילוך רבים — בארץ ישראל] וכיוצא בהן, רשות היחיד הן לשבת, שאין הרבים מבטלין מחיצות שיש שם [שהרי דרך עולה היא], ורשות הרבים לטומאה, כיון שמהלכין שם רבים.

ואיזוהו שבילי בית גלגול, דחשיבי רשות היחיד לשבת? אמרי דבי רבי ינאי: כל שאין העבד יכול ליטול סאה של חיטין בידינו או על כתפיו, ויהיה יכול לרוץ לפני סרדיוט [שוטר].

והא ברייתא דהוי רשות היחיד לשבת ולא אתו רבים ומבטלי מחיצות, מני?

אילימא רבנן, למה לי למימר, והא פשיטא, דהשתא ומה התם גבי פסין דניחא תשמישתא אמרי רבנן, לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא, הכא דלא ניחא תשמישתא, לא כל שכנ דלא מבטלי מחיצתא!

אלא לאו, רבי יהודה היא דסבר גבי פסין דאתו רבים ומבטלי מחיצות כיון דניחא